

A Teaching Practicum in Teaching Turkish as a Foreign Language: A Case Study

Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Öğretmenlik Uygulaması Etkinliği: Örnek Olay Çalışması *

Zeliha Zühal Güven **

Geliş / Received: 28.02.2020

Kabul / Accepted: 04.07.2020

ABSTRACT: This study aimed to investigate the views of the participants about a teaching practicum conducted in the scope of two-term compulsory undergraduate course, Teaching Turkish as a Foreign Language, at the Linguistics Department of Necmettin Erbakan University. The practicum was carried out at the Centre for Turkish Language Teaching, Research and Application (KONDİL) to enable students to observe and experience how the theoretical knowledge they had in the previous courses was put into practice. Within the process, the students were asked to observe the classes and give a lesson in accordance with the syllabus prepared in advance. Case study was used as a method in the study, and the study group was composed of the Linguistics students and the teachers at KONDİL. The data collected using semi-structured forms in face to face and focus group interviews were thematically grouped and analysed through the content analysis method. It was concluded that the application of the theoretical TTFL undergraduate courses through various activities in language centres could contribute to the field, and it was recommended that domain-specific curriculums should be developed.

Keywords: Teaching Turkish as a foreign language curriculum development.

ÖZ: Bu araştırma Necmettin Erbakan Üniversitesi Dilbilimi Bölümü Lisans programında iki dönem zorunlu Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi dersi kapsamında gerçekleşen bir uygulama etkinliği hakkında katılımcıların görüşlerini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Bu etkinlik öğrencilerin daha önceki derslerde edindikleri kuramsal bilginin nasıl uygulandığını gözlemlemeleri ve deneyimlemeleri amacıyla Necmettin Erbakan Üniversitesine bağlı Türkçe Öğretimi Uygulama ve Araştırma Merkezi'nde (KONDİL) gerçekleştirilmiştir. Bu süreçte öğrenciler belirli bir program dâhilinde gözlemci olarak derslere katılmış ve dönem sonunda iki öğretim etkinliği yapmışlardır. Öğrencilerin ve KONDİL'de görevli öğretim elemanlarını katılımcı olarak yer aldığı bu çalışmada, örnek olay yöntemi kullanılmış ve yarı yapılandırılmış görüşme formu aracı ile birebir derinlemesine ve odak grup görüşmeler yaparak toplanan veriler tematik çerçeveye göre kodlanarak, içerik analizi yöntemiyle çözümlenmiştir. Araştırmanın sonucu olarak lisans programlarındaki YDTÖ temelli derslerde kuramsal olarak edinilen bilgilerin dil öğretim ve uygulama merkezlerinde gerçekleştirilecek çeşitli etkinliklerle desteklenmesinin alana önemli katkılar sağlayacağı kanısına varılmış; alana özel kapsamlı eğitim programlarının geliştirilmesi öneri olarak sunulmuştur.

Anahtar sözcükler: Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi, program geliştirme.

*Bu çalışma 10-13 Ekim 2019 tarihlerinde Çanakkale'de gerçekleştirilen IV. Uluslararası Yükseköğretim Çalışmaları Konferansında sözlü bildiri olarak sunulmuş ve özeti yayınlamıştır.

** Dr. Öğretim Üyesi, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5523-3843>, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Dilbilimi Bölümü, zzuhalguven@gmail.com

Giriş

Uygulanan çeşitli stratejiler ve politikalar sayesinde Türkiye Yükseköğretim sistemi her geçen yıl daha uluslararası hale gelmektedir (Yükseköğretim Kurulu, [YÖK], 2019a: 31-36). Farklı dilleri konuşan uluslararası öğrencilerin birlikte öğrenim görebilmeleri, sosyal ve kültürel etkileşim ortamı yaratabilmeleri için ortak bir dil kullanmaları gerekir. Ülkemizdeki uluslararası öğrencilerin çoğu eğitim dili Türkçe olan üniversitelerde öğrenim görmektedirler (YÖK, 2019b). Bu öğrencilere Türkçe öğretimi üniversitelere bağlı dil uygulama ve araştırma merkezlerinde verilmektedir. Şu anda üniversitelerde Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi (bundan sonra YDTÖ) alanında eğitim veren lisans programı olmaması nedeniyle, bu kurumların öğretim kadrosu genellikle Türkçe Öğretmenliği, Türk Dili ve Edebiyatı, Dilbilim, Çağdaş Türk Lehçeleri gibi dil ile ilgili bölümlerden mezun olmuş öğretim elemanlarından oluşmaktadır.

Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesi geçen yüzyılın son çeyreğinden itibaren çeşitli açılardan kapsamlı bir şekilde ele alınmaya başlanmıştır. Bu alanda yapılan çalışmaların özellikle son on yılda arttığı ve genellikle dilbilgisel, eğitim bilimsel, kültürel ve sorun temelli konular üzerinde durduğu söylenebilir (Alyılmaz, 2018; Bakır, 2014; Biçer, Boylu & Başar, 2016; Candaş Karababa, 2009; Çitçi & Demirci, 2018; Çoban ve Bakır, 2014; Derman, 2010; Doğan, 1989; Er, Biçer & Bozkırlı, 2012; Erdem, 2009; Göçer & Moğul, 2011; Kahrıman, Dağtaş, Çapoğlu & Ateşal, 2013; Gürbüz & Güleç, 2016; Seymen & Tok, 2015; YÖK, 2019c). Alan yazında yer alan çeşitli kaynakları tarayarak Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesi konusunda yapılan hataları ve eksiklikleri aktaran Göçer & Moğul (2011: 808), YDTÖ'nin ayrı bir disiplin olarak görülmesi ve öğretim elemanı yetiştirmenin gerekliliğinin yanı sıra yöntem, teknik ve materyal kullanımını kapsayan eğitim programlarının önemine dikkat çekmişlerdir. Bir başka çalışmada, üniversitelere bağlı dil uygulama ve araştırma merkezleri, Yunus Emre Enstitüsüne bağlı kültür merkezleri ve çeşitli yaygın öğretim kurumları tarafından verilen YDTÖ faaliyetlerinin ortak bir program takip edilmeden bireysel çabalarla yürütülüyor olması önemli bir sorun olarak dile getirilmiştir (Bakır, 2014: 452). Türkçe öğretim merkezleri üzerine yapmış oldukları bir çalışmada, Boylu & Başar (2016; 318-321) bu alanda eğitim veren kurumlara akreditasyon verecek bir üst oluşumun bulunmaması, YDTÖ alanında lisans düzeyinde eğitim veren programların olmaması, okutmanlık sertifika programlarına alan dışı bölümlerden mezun olan kişilerin de kabul edilmesi ve uygulanan Türkçe yeterlilik sınavlarında standartlık sağlanamaması gibi sorunları ortaya koymuşlardır. Benzer bir çalışmada, Biçer, Çoban ve Bakır (2014:133) yabancılar için hazırlanan Türkçe öğretimi programlarının yetersiz olduğunu, kullanılan yöntem ve materyallerin güncel olmadığını belirtmiştir. Bir diğer çalışmada, öğretim programları hazırlanırken öğrenen gereksinimi, düzeyi ve çeşitliliğinin dikkate alınmadığı, bunun da araç, gereç, ders kitapları ve öğretim ortamlarında çeşitli olumsuzluklara yol açtığı dile getirilmiştir (Candaş Karababa, 2009). YDTÖ üzerine çeşitli makalelerin değerlendirildiği bir diğer araştırma ise kaynak ve materyallerdeki eksiklikler, öğretim programı ve teknolojik imkânlarda karşılaşılan yetersizlikler, öğretim elemanlarının yeterli donanıma sahip olmaması, kurumlar arası koordinasyon eksikliği ve Türkçe öğretiminin farklı ana bilim dallarına ayrılmamış olması gibi sorunlara dikkat çekmektedir (Er, Biçer & Bozkırlı, 2012).

Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen hedef kitle üzerine yapılan bir başka çalışmada, YDTÖ öğretimi veren kurum ve kuruluşların önemli eksiklikleri olduğu; özellikle öğrenenin durumu, dil öğrenme amaçlarının tespiti, çağdaş öğretim tekniklerinin kullanımı ve uzman kadro oluşturulması gibi eğitim durumlarında sorunlar yaşandığını ileri sürülmektedir (Alyılmaz, 2018: 2460).

Alan yazında YDTÖ alanında yer alan çalışmaların çoğunda öğretim elemanı ile ilişkili sorunların yer alması dikkat çekicidir. Bu araştırma mezun oldukları zaman alanda istihdam edilme ihtimali olan Dilbilimi Bölümü Lisans programı üçüncü sınıf öğrencilerinin görmekte olduğu Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi dersi kapsamındaki bir etkinliğe dayanmaktadır. Bu etkinlik Necmettin Erbakan Üniversitesi bünyesinde yer alan Dilbilimi Bölümü ile Türkçe Öğretimi Uygulama ve Araştırma Merkezi (bundan sonra KONDİL) arasında idari birimlerin bilgisi ve izni dâhilinde gerçekleştirilmiş bir uygulamayı içermektedir. Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi dersini alan öğrencilerin edindikleri bilgi ve becerileri gözlemleyebilmeleri amacıyla gerçekleştirilen bu etkinlik sürecinde öğrenciler belirli bir program dâhilinde gözlemci olarak derslere katılmış ve dönem sonunda uygulama olarak iki ders anlatımı gerçekleştirmişlerdir. Hem yükseköğretimde yenilikçi bir uygulamanın bilimsel olarak incelenmesi hem de üniversitelerin birimleri arasında eşgüdümlü çalışmalar üzerine çıkarımlar yapılabilmesi açısından bu araştırma önem taşımaktadır.

Araştırma Ortamı Hakkında Genel Bilgiler

Araştırma 2018-2019 eğitim yılında Necmettin Erbakan Üniversitesine (bundan sonra NEÜ) bağlı iki birimde gerçekleştirilmiştir. NEÜ Sosyal ve Beşerî Bilimler Fakültesine bağlı Dilbilimi Bölümü Lisans programı üçüncü sınıf müfredatına Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi iki dönem zorunlu ders olarak konulmuştur. Bu dersin içeriğinde ana dil öğretimi ile yabancı dil öğretimi arasında YDTÖ alanına özgü benzerlik ve farklılıkların yanı sıra, YDTÖ yöntem ve ilkeleri ve dört dil becerisi öğretimi gibi konular yer almaktadır. Bu dersin kuramsal temelini oluşturan ve zorunlu ders olarak ikinci sınıf müfredatında yer alan Uygulamalı Dilbilim I ve II dersleri ise yabancı dil öğretim yaklaşımları, ilke ve yöntemleri gibi konuları içermektedir.

Araştırmada yer alan uygulama etkinliğinin gerçekleştiği birim Necmettin Erbakan Üniversitesine bağlı KONDİL'dir. Bu merkezde uluslararası öğrenciler Türkçe öğrenmektedirler. Toplam 160 saatlik bir program kapsamında dört temel dil becerisini geliştirmeye yönelik kurslarda 2018-2019 eğitim-öğretim yılında 220 öğrenci eğitim görmüştür. Bu çalışmanın yapıldığı dönemde 10 öğretim elemanı bulunan KONDİL'de öğrenciler Avrupa Dil Portfolyosu temel alınarak hazırlanmış sınavlarda başarılı oldukları takdirde Temel Düzey (A), Orta Düzey (B) ve İleri Düzey (C) olmak üzere sertifika alabilmektedirler.

Araştırmaya konu olan etkinlik öğrencilerin ders saatleri dışında 3 ay boyunca haftada iki gün sabah veya öğleden sonra KONDİL'de yabancı dil olarak Türkçe derslerine gözlem ve uygulama yoluyla katılmalarına dayanmaktadır. Öğrenciler 3 aylık deneyimlerinin ilk ayında sınıf içi gözlem yapmış sonraki süre içerisinde ise gözlemlerinin yanı sıra iki ders anlatımı gerçekleştirmiştir. Bu süre boyunca öğrenciler yaptıkları

gözlemleri derleyerek ders kapsamında bir sonuç raporu hazırlamışlar; edindikleri kuramsal bilgiler doğrultusunda derslerde kullanılan öğretim materyallerini, öğretim model ve tekniklerini, öğretmen-öğrenci etkileşimini, kültür aktarımını ve dilbilgisi öğretimini değerlendirmişlerdir. Bu gözlem raporunun yanı sıra bir dilbilgisi anlatımı bir de beceri öğretimine yönelik ders anlatımı gerçekleştirmişlerdir. Öğretmenlik deneyimini yaşamalarını sağlayan bu uygulama ile öğrenciler farklı ders materyalleri hazırlayarak ders sunumlarını gerçekleştirmişlerdir. Bu uygulama etkinliğinin sağlıklı yürüyebilmesi için dersi yürüten öğretim elemanı düzenli aralıklarla KONDİL'i ziyaret etmiş ve kurumdaki öğretim elemanları ile biri sürecin başında, diğerleri ise ortasında ve sonunda olmak üzere üç toplantı gerçekleştirmiştir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırma Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesi konusunda kuramsal ve uygulamalı olarak çalışmalar yapan yükseköğretim kurumlarının farklı birimleri arasında eşgüdüme dayalı olarak gerçekleştirilen bir uygulama hakkında katılımcıların düşünce ve görüşlerinin neler olduğunu belirlemek amacıyla yapılmıştır. YDTÖ alanında program geliştirme çabalarına katkıda bulunabilmenin yanı sıra farklı birimlerin ortaklaşa çalışarak yükseköğretimde verimliliği artırma konusunda neler yapılabileceğine yönelik tespitlerde bulunmak da çalışmanın amaçları arasındadır. Dilbilimi Bölümü öğrencilerinin YDTÖ ile ilgili kuramsal bilgilerini uygulamaya koyabilmeleri için gerçekleştirilen bir etkinliği araştırmak amacıyla yapılan bu araştırmanın soruları şunlardır:

Birimler arası eşgüdüme dayalı YDTÖ uygulama etkinliğine katılan öğrencilerin ve öğretim elemanlarının;

- 1) Uygulama ile ilgili görüş ve önerileri hangi temalarda yer almaktadır?
- 2) Uygulama ile ilgili görüş ve önerilerinin tespit edilen temalara göre dağılımı nasıldır?
- 3) Uygulama ile ilgili görüş ve önerilerinin temalara göre dağılımında farklılaşma var mıdır?

Yöntem

Araştırma Modeli

Bu araştırma örnek olay çalışması olarak tasarlanmış ve gerçekleştirilmiştir. Örnek olay çalışmalarında bir durum ile ilişkili ortam, süreç, birey ve olaylar gibi çeşitli etkenler bütüncül bir yaklaşımla ele alınır ve bireylerin ilgili durum ile karşılıklı etkileşimleri araştırılır (Yıldırım & Şimşek, 2013: 83). Gerçeklere dayalı bilgi edinilmesini, edinilen bilgiler ışığında açıklama ve yorum yapılmasını sağladığı için örnek olay araştırma deseninin eğitim alanına son derece uygun olduğu düşünülmektedir (Cohen, Manion & Morrison, 2018: 390). Benzer şekilde Bassey (1999: 58) eğitim alanında yapılan örnek olay çalışmalarının bir eğitim etkinliği, programı veya sistemi hakkında ilginç hususları araştırma fırsatı verdiğine dikkat çekmiş ve bu araştırmaların yetkililer, kuramcılar ve uygulayıcılar tarafından bilgi toplama aracı olarak kullanılabileceğini ileri sürmüştür.

Aynı üniversitenin iki farklı biriminin ortaklaşa gerçekleştirdiği bir uygulama üzerine yapılan bu çalışmada veriler birebir derinlemesine ve odak grup görüşme yoluyla toplanmıştır. Araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme formu ve görüşme notları veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Verilerin analizi içerik çözümlemesi tekniği ile yapılmış, çözümleme sonucunda oluşan bulgular tematik kodlama yoluyla sistemli ve anlaşılır bir şekilde yorumlama süreci için hazır hale getirilmiştir.

Katılımcılar

Bu çalışmaya 2018-2019 Eğitim-Öğretim yılında Necmettin Erbakan Üniversitesi Dilbilimi Bölümü üçüncü sınıfta eğitim gören 20 öğrenciden 14'ü ve aynı üniversitenin Türkçe Öğretimi Uygulama ve Araştırma Merkezi'nde görev yapan 10 öğretim elemanından 7'si; toplamda 21 kişi gönüllü olarak katılmıştır. Öğrenci katılımcıların 7'si kadın, 3'ü erkek, öğretim elemanlarının ise 3'ü kadın 4'ü erkektir. Öğretim elemanlarının 4'ü Türk Dili ve Edebiyatı, 3'ü ise Türkçe eğitimi bölümünden mezun olup YDTÖ alanında mesleki tecrübeleri 2 ile 7 yıl arası değişmektedir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmacı tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu katılımcılara ait kişisel bilgilerin yer aldığı ve açık uçlu sorulardan oluşan iki bölüm şeklinde oluşturulmuştur. Kişisel Bilgiler bölümünde öğrencilerin yaşı ve cinsiyeti hakkında; öğretim elemanlarının ise yaş ve cinsiyetlerine ek olarak mezun oldukları lisans programı ve mesleki kıdemleri hakkında sorular yer almıştır. Etkinliğin kısaca NEÜDKİ (Necmettin Erbakan Üniversitesi Dilbilim Bölümü ile KONDİL iş birliği) olarak tanımlandığı yarı yapılandırılmış görüşme formunda katılımcıların etkinlik hakkındaki görüş ve önerilerini içeren açık uçlu sorular yer almaktadır.

Verilerin Analizi ve Tematik Kodlama

Katılımcılardan görüşme formu ile elde edilen veriler ilk olarak “öğrenci” (Ö) ve “öğretim elemanı” (ÖE) ayırımını sembolleştirerek (Ö1, Ö2; ... ve ÖE1; ÖE 2, ...) şeklinde kodlanmıştır. Ayrıca görüşmelerde tutulan notlar da benzer şekilde kodlanmış ve tüm veriler bilgisayarda Microsoft Word programına aktarılmıştır. Bu aşamanın ardından öğrenci görüşleri ilk olarak “gözlem”, “etkin katılım”, “hayata uygunluk”, “iletişim ve kaynaşma”, “eleştiriler” ve “öneriler” olarak listelenmiştir. Öğretim elemanlarının “gözlem” teması ile ilgili olarak görüş bildirmemesi ve “gözlem” kelimesinin sadece bir kez ÖE1 kodlu katılımcı tarafından başka bir bağlamda kullanılmış olması nedeniyle öğretim elemanlarından elde edilen verilerin kodlanmasında “gözlem” temasına yer verilmemesi uygun görülmüştür. Katılımcıların ifadelerinin temalara göre sınıflandırılma süreci birisi Dilbilimi diğeri Eğitim Bilimleri alanında uzmanlık sahibi iki öğretim üyesi tarafından gerçekleştirilmiş ve iki uzmanın yaptığı sınıflandırmalar arasında dikkate değer bir farklılık gözlenmemiştir. Bununla birlikte, “hayata uygunluk” başlıklı temada öğrenci ve öğretim elemanları arasında istihdam ile ilgili ifadelerin sıklığı nedeniyle bu başlığın “hayata uygunluk ve istihdam” olarak değiştirilmesi her iki uzman tarafından uygun görülmüştür. Ayrıca, bazı katılımcıların eleştirisi olarak dile getirdiği ifadelerin bazı katılımcılar tarafından öneri şeklinde sunulması nedeniyle “eleştiriler” ve “öneriler”

şeklinde iki ayrı tema olarak yapılan kodlamanın birleştirilerek “*eleştiriler ve öneriler*” haline dönüştürülmesi uygun görülmüştür. Bu sürecin sonunda beş tane tema belirlenmiş ve kodlama başlıkları “*Etkin Katılım (EK)*”, “*Hayata Uygunluk ve İstihdam (HUI)*”, “*İletişim ve Kaynaşma (İK)*”, “*Eleştiriler ve Öneriler (EÖ)*” ve “*Gözlem (G)*”, olarak adlandırılmıştır.

Bulgular

Örnek olay olarak gerçekleştirilen bu çalışmada yer alan uygulama etkinliği lisans programındaki bir ders kapsamı içinde yer aldığı için elde edilen verilerin tematik olarak kodlanma sürecinde adlandırma yapılırken eğitim bilimleri alan yazını öncelikle dikkate alınmıştır. Eğitimde bir eğitim programının planlaması, yürütülmesi ve değerlendirilmesi aşamalarının tümüne ışık tutabilecek nitelikte öncül fikirler *ilke* olarak tanımlanmıştır (Hesapçioğlu, 2018: 213). Alanyazında öğretim ilkeleri olarak *öğrenciye görelilik, açıklık, hayata yakınlık (uygunluk), yaparak-yaşayarak öğrenme (iş-aktivite), ekonomiklik, güncellik* gibi ilkeler yer almaktadır (Hesapçioğlu, 2018: 213-219; Taşdemir, 2007: 95-99). Üniversitelerde edinilen bilgiyi *bildirimsel* ve *işlevsel* olarak sınıflandıran Biggs ve Tang (2011: 92) bu iki bilgi tipinin birbirini tamamladığına ve üniversitelerin öğrenciyi çalışma hayatına hazırlayan işlevsel yani uygulamaya konulmuş bilgiye dayalı öğretim anlayışını benimsemesi gerektiğine dikkat çekmişlerdir. Değişen dünya koşullarına bağlı olarak öğrencilerin üniversite eğitiminden beklentilerinin kuramsal bilgi edinmenin yanı sıra gelecekteki istihdam edilme imkân ve ihtimallerine doğru değiştiğini ileri süren ve bu değişimin daha da hızlanarak devam edeceğini öngören Martin (1999: 9) üniversitelerin eğitim programlarının yeniden gözden geçirilmesi gerektiğini ileri sürmüştür. İlgili alan yazın ışığında temalara ayrılarak elde edilen bulgular aşağıda yer almaktadır.

Öğrencilerin NEÜDKİ'ye Dayalı Uygulama Etkinliği Hakkındaki Görüşleri ile İlgili Bulgular

Tablo 1’de sunulan bulgular araştırmanın çalışma grubunda yer alan 14 öğrencinin uygulanan etkinlik hakkında en çok EK (%29,6) temasında, en az ise G (%14,0) temasında görüş bildirdiklerini göstermektedir. Öğrencilerin görüşleri EK (%29,6) temasından sonra sırayla HUI (%23,9), İK (%17,7), EÖ (%14,8) ve G (%14,0) temalarında yoğunlaşmaktadır.

Tablo 1. Öğrencilerin NEÜDKİ'ye Dayalı Uygulama Etkinliği Hakkındaki Görüşlerinin Temalara Göre Dağılımı ve Görüş Bildiren Öğrencilerin Temalara Göre Sayıları

Temalar	Görüşlerin Dağılımı		Görüş Bildiren Öğrenci Sayısı (n)
	f	%	
Etkin Katılım (EK)	72	29.6	12
Hayata Uygunluk ve İstihdam (HUI)	58	23.9	14
İletişim ve Kaynaşma (İK)	43	17.7	10
Eleştiriler ve Öneriler (EÖ)	36	14.8	9
Gözlem (G)	34	14.0	7
Toplam	243	100	

EK temasında görüş bildiren 12 öğrencinin tümünün kuramsal olarak gördükleri bir dersin uygulanış süreci hakkında olumlu ifadeler kullandığı ve bu süreçte etkin bir şekilde yer almaktan memnun olduğu görülmüştür. Örneğin Ö1 kodlu öğrenci *“ilk dönem teorik olarak öğrendikleri bilgileri uygulamayla birleştirme fırsatını yakaladıklarını; pek çok bilgiyi kültür aktarımından dilbilgisi öğretimi ve materyal kullanımına kadar çeşitli etkinlikler yoluyla deneyimlediklerini*, Ö6 kodlu öğrenci *“bu etkinlik sayesinde uygulamalı olarak yabancı bir öğrenciye nasıl dil öğretilmesi gerektiğini öğrendiklerini”* söylemiştir. Benzer şekilde Ö11 kodlu öğrenci *“en çok yaparak öğrenmeyi faydalı bulduğunu; öğretmen olursa öğrencilerine pratik yaptıracağını”*, Ö12 kodlu öğrenci de *“ders anlatmanın aslında ne kadar zor olduğunu anladığını, dersten önce yöntem ve materyal çalışması yapmanın önemini yaşayarak gördüğünü”* dile getirmiştir. Bu bulgulara göre öğrencilerin uygulamanın içinde etkin bir şekilde yer almayı faydalı buldukları, edindikleri deneyimin öğretmenlik mesleğine yönelik algılarında etkiler yarattığı söylenebilir.

Araştırmaya katılan 14 öğrencinin tümü araştırmanın ikinci teması HUI bağlamında görüşler bildirmişlerdir. Örneğin Ö4 kodlu öğrenci bu uygulama hakkında *“gelecekte iş hayatına atılma noktasında büyük katkılar sağlayacağı”*, Ö5 kodlu öğrenci: *“yabancılara Türkçe öğretmenliği mesleğini yapmak isteyen öğrenciler için büyük bir tecrübe kapısı olduğu”* ifadelerini kullanmışlardır. Benzer şekilde Ö9 kodlu öğrenci *“bölümdeki öğrencilerin mezun olduklarında neler yapmak istedikleri konusunda bir fikir sahibi olmasını sağladığı”* ve Ö14 kodlu öğrenci: *“ilerideki hayata hazırladığı”* gibi ifadeler ile uygulama hakkındaki görüşlerini bildirmişlerdir. Buna göre öğrencilerin gelecekte YDTÖ alanında öğretmen olarak istihdam edilme beklentisi içinde oldukları düşünülebilir.

Araştırmanın üçüncü teması olan İK ile ilgili 10 öğrenci görüş belirtmiştir. Bu öğrenciler KONDİL’de öğrenim gören uluslararası öğrenciler ile yaşadıkları etkileşim hakkında olumlu ifadeler kullanmışlardır. Örneğin Ö1 kodlu katılımcı *“Öğrencilerin yaşlarına yakın olduğumuz için onlar ile arkadaş gibiydik.”*, Ö5 kodlu katılımcı *“Kondil öğrencileriyle çok güzel bir bağ kurduk. Bizi hem arkadaşları hem de öğretmenleri gibi görüyorlardı.”* Ö9 kodlu katılımcı *“Bizimle hem arkadaş gibi oldular hem de yeri geldiğinde öğrenci gibi davrandılar.”* ve “Ö11 kodlu katılımcı *“Kondildeki öğrenciler ile yakın yaşlarda olduğumuz için onlarla çok güzel bir ortam oluşturduk. Biz de onlardan bazı şeyleri öğrendik.”* diyerek uluslararası öğrenciler ile birlikte oluşturdukları kaynaşma ortamını dile getirmişlerdir. Ayrıca Ö1 kodlu katılımcının *“uluslararası öğrencilerin kendi kültürlerini tanıtmaktan dolayı mutlu oldukları”*, Ö11 kodlu katılımcının *“bu tür uygulamaların kendi kültürümüzün tanıtımına yardımcı olacağı”* şeklinde ifadeler kullanmışlardır. Bu bulgular kuramsal bir dersin uygulaması olarak gerçekleştirilen etkinliğin uluslararası öğrencilerin hedef dil Türkçeye maruz kalma ve Türkçeyi yaşitları sayılabilecek üniversite öğrencileri ile pratik yapma fırsatı sağlayabileceğini düşündürmektedir. Ayrıca kültürel etkileşim bağlamındaki ifadelerden uluslararası ve ulusal öğrencilerin iletişim kurmaları ve kaynaşmaları için dil öğrenimi temelli etkinliklerin kullanılması, çeşitlendirilmesi ve yaygınlaştırılması yönünde çıkarımlar yapılabilir.

Araştırmanın dördüncü teması olan EÖ ile ilgili olarak 9 öğrenci uygulama hakkında çeşitli tespitlerde bulunmuştur. Örnek olarak Ö5 kodlu öğrenci bu uygulamanın

“gönüllü ve hevesli olmadan etkinlikte yer alan katılımcı öğrencilerin davranışları”, Ö8 kodlu öğrenci “Kondildeki hocaların süreç hakkında tam olarak bilgilendirilmemeleri” ve Ö12 kodlu öğrenci “Kondildeki birkaç hocanın ve bazı arkadaşlarının uygulamaya çok istekli olmaması” gibi sebeplerin aksamalara yol açtığına yönelik ifadeler kullanmışlardır. Öte yandan, Ö7 kodlu öğrenci “bu sürecin tam anlamıyla staj programı haline getirilmesini”, Ö10 kodlu öğrenci “farklı hocaların derslerine katılarak farklı yöntem ve teknikler gözlemlemelerinin yanı sıra daha fazla ders anlatımı yaparak tecrübe kazanmalarını”, Ö12 kodlu öğrenci de “bu uygulamanın sadece isteyen hocalar ve öğrenciler ile yapılmasını” önermişlerdir. Bu bulgular etkinliğin uygulama aşamasının paydaşları olan öğrenciler ile öğretim elemanlarının etkinlik öncesinde uygulama hakkında bilgilendirilmeleri ve katılım konusunda güdülendirilmelerinde aksaklıklar meydana gelmiş olabileceğini akla getirmektedir.

Katılımcı öğrenciler tarafından diğerlerine göre daha az görüş bildirilen tema G temasıdır. Bu tema ile ilgili düşüncelerini dile getiren yedi öğrenci başta öğretim elemanları olmak üzere YDTÖ uygulamasının çeşitli bileşenleri hakkında gözlemlerine dayalı tespitlerde bulunmuşlardır. Örneğin Ö4 “tecrübeli hocaların davranış, tutum ve ders anlatma biçimlerini yakından inceleme fırsatının yanı sıra öğrencilerin öğrenme süreçlerinde neler yaşadığını, nasıl yollar izlediğini yakından gözleme imkânı olduğunu”, Ö9 kodlu öğrenci ise “fazlasıyla gözlem yaptıkları için artık gerçekten öğretmen yardımcısı gibi sınıfta roller alabileceklerini” söylemiştir. Ö14 kodlu öğrenci ise “uygulama sürecinde en çok sınıfta hocaları ve öğrencileri izlemeyi sevdiğini; ileride bu görevi yaparsa neleri yapacağı, neleri yapmayacağını gözlemleyerek öğrendiğini” görüş olarak ifade etmiştir. Buna göre öğrencilerin kuramsal olarak edindikleri bilgilerin uygulanışını gözlemlemekten memnun oldukları, öğretmenlik mesleği ile ilgili olarak özdeşlik bağlamında çıkarımlar yaptıkları düşünülebilir.

Öğretim Elemanlarının NEÜDKİ'ye Dayalı Uygulama Etkinliği Hakkındaki Görüşleri ile İlgili Bulgular

Tablo 2’de araştırmaya konu olan uygulama etkinliği ile ilgili olarak öğretim elemanlarının görüşlerinin en çok EÖ (%30.2) temasında yoğunlaştığı görülmektedir. Bu temayı daha sonra sırasıyla HUI (%28.3), İK (%26.4) ve EK (%15.1) temaları izlemektedir. Öğretim elemanlarının uygulama etkinliği ile ilgili görüşlerini ifade ederken öğrencilere kıyasla daha az sayıda ve daha kısa cümleler kurdukları görülmüştür.

Tablo 2. Öğretim Elemanlarının NEÜDKİ'ye Dayalı Uygulama Etkinliği Hakkındaki Görüşlerinin Temalara Göre Dağılımı ve Görüş Bildiren Öğretim Elemanlarının Temalara Göre Sayıları

Temalar	Görüşlerin Dağılımı		Görüş Bildiren Öğretim Elemanı Sayısı (n)
	f	%	
Eleştiriler ve Öneriler (EK)	16	30.2	6
Hayata Uygunluk ve İstihdam (HUI)	15	28.3	5
İletişim ve Kaynaşma (İK)	14	26.4	5
Etkin Katılım (EK)	8	15.1	4
Toplam	53	100	

Araştırmaya katılan yedi öğretim elemanından altısı EÖ teması bağlamında uygulamaya yönelik eleştiri ve önerilerde bulunmuşlardır. Bunlara örnek olarak ÖE1 kodlu öğretim elemanı “*yeterli bilgilendirme yapılmadığı için aksamalar olduğu*” şeklinde görüşünü bildirmiş ve “*bu uygulamanın öğrenci kulüpleriyle daha aktif hale getirilmesi*” önerisinde bulunmuştur. Öğretim elemanı katılımcıların eleştirileri genellikle planlama ve koordinasyon ile ilgilidir. Örneğin ÖE3 kodlu katılımcı “*iki kurum arasında koordinasyon eksikliği olmasını*”, ÖE4 kodlu katılımcı “*sınıfların kalabalık olmasını*” eleştirmişlerdir. Öte yandan ÖE1, ÖE2, ÖE5 ve ÖE7 kodlu katılımcılar “*uygulamanın gönüllülük esasına dayanmasını*”, ÖE1 “*bu uygulamanın öğrenci kulüpleriyle daha aktif hale getirilmesi*” ve ÖE3 “*öğrencilerin sosyal faaliyetler ve konuşma kulübü etkinlikleri yoluyla bir araya gelerek aktif olabilmesi*” önerilerinde bulunmuşlardır. Araştırmaya katılan yedi öğretim elemanının altısı tarafından en yoğun bir biçimde EÖ temasının ele alınmış olması etkinliğin uygulama boyutunun en önemli paydaşlarından birisi olan öğretim elemanlarının çeşitli süreçlerde etkin bir şekilde yer almamış olduklarını düşündükleri için olabilir. Ayrıca konuşma kulüpleri ya da benzeri öğrenci kulüpleri yoluyla her iki kurum öğrencilerinin bir araya getirilmesi önerisi öğretim elemanlarının uygulama konusunda olumlu tutumlara da sahip olduğunu akla getirmektedir.

Araştırmanın ikinci teması olan HUI ile ilgili olarak beş öğretim elemanı bu uygulamanın alandaki öğretim elemanı ihtiyacına yönelik çözümler üretebileceği yönünde görüşler bildirmişlerdir. Örnek olarak ÖE1 kodlu katılımcı “*ihtiyaç anında acil, tecrübeli ve bilgili öğretmen ihtiyacını karşılanabileceği*”, ÖE2 kodlu katılımcı “*ileride ihtiyaç olursa Türkçe öğreticisi ihtiyacının bu şekilde sağlanabileceği*”, ÖE3 kodlu katılımcı “*yabancılara Türkçe eğitimi alanına yetişmiş eleman kazandırmak için iyi bir fırsat olduğu*” ifadeleriyle uygulamayı istihdam boyutunda değerlendirmişlerdir. Öğrencilerin hayata hazırlanması bağlamında ÖE4 kodlu katılımcı “*bu alanda çalışmak isteyen Dilbilimi öğrencileri için güzel bir tecrübe olduğu*” ve ÖE5 kodlu katılımcı “*işi mutfağında, yerinde görerek yapmanın ileride bu mesleği yapacak kişilere deneyim sağladığı*” şeklinde görüşlerini dile getirmişlerdir. Buna göre öğretim elemanlarının etkinliği YDTÖ alanında nitelikli öğretmen ihtiyacını karşılamada olumlu bir uygulama olarak gördükleri söylenebilir.

Öğretim elemanı katılımcıların görüşlerinin yoğunlaştığı üçüncü tema İK temasıdır. Bu tema ile ilgili olarak yedi katılımcının beşi görüş bildirmiştir. Örneğin ÖE1 kodlu katılımcı “*uluslararası öğrencilerin konuşma kulüplerinde Dilbilim öğrencileri ile olmak istediklerini*”, ÖE2 kodlu katılımcı “*bu uygulama sayesinde öğrencilerinin hem pratik yapma hem de akran iletişimi ihtiyaçlarını giderilebileceğini*”, ÖE6 kodlu katılımcı “*Dilbilim öğrencilerinin de yeni kültürlerle tanıştığını; her iki taraf için de bu uygulamanın faydalı olduğunu*” ifade etmişlerdir. Bu bulgular uygulamanın sadece bir eğitim-öğretim etkinliği olarak değil aynı zamanda sosyal bir iletişim, kültürlerarası bir etkileşim fırsatı olarak görüldüğünü göstermektedir.

Araştırmaya katılan öğretim elemanları tarafından en az yoğunlukta görüş bildirilen tema EK temasıdır. Katılımcı öğretim elemanlarından dört tanesi bu tema ile ilgili düşüncelerini dile getirmiştir. Örneğin ÖE1 kodlu katılımcı “*tecrübe kazanmalarını sağlayacak gözlem, uygulama ve dil öğrenen öğrenciyle direkt temas imkânı bulmaları*”

ÖE2 kodlu katılımcı “*teorik olan bilgilerini az da olsa pratiğe dökme imkânı bulmaları*”, ÖE7 kodlu katılımcı da “*kitaplardan öğrendikleri bilgileri kullanmaları*” gibi hususları faydalı olarak nitelendirmişlerdir. Öğretim elemanlarının EK teması üzerinde diğer temalara oranla daha az durmuş olması gözlem ve etkin katılım gibi unsurların daha çok öğrencileri ilgilendirdiğini düşünmelerinden olabilir.

NEÜDKİ'ye Dayalı Uygulama Etkinliği Hakkında Öğrencilerin ve Öğretim Elemanlarının Görüşlerinin Karşılaştırılması

Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi kuramsal ders olarak gören Dilbilimi Bölümü lisans öğrencileri ile bunu meslek olarak icra eden öğretim elemanlarının katılımcı olarak yer aldığı uygulama hakkındaki görüşleri Tablo 3’ de yer almaktadır. Anlatımın akıcı ve anlaşılır olması için öğrencilerin yer aldığı grup Grup A, öğretim elemanlarının yer aldığı grup ise Grup B olarak adlandırılmıştır. Yapılan karşılaştırma sonucunda aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır:

Tablo 3. NEÜDKİ'ye Dayalı Uygulama Etkinliği Hakkında Öğrencilerin ve Öğretim Elemanlarının Görüşlerinin Karşılaştırılması

Temalar	Öğrencilerin NEÜDKİ'ye dayalı uygulama etkinliği hakkındaki görüşleri			Öğretim elemanlarının NEÜDKİ'ye dayalı uygulama etkinliği hakkındaki görüşleri		
	Grup A			Grup B		
	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>n</i>	<i>f</i>	<i>%</i>	<i>n</i>
Etkin Katılım (EK)	72	29.6	12	8	15.1	5
Hayata Uygunluk ve İstihdam (HUI)	58	23.9	14	15	28.3	5
İletişim ve Kaynaşma (İK)	43	17.7	10	14	26.4	5
Eleştiriler ve Öneriler (EÖ)	36	14.8	9	16	30.2	6
Gözlem (G)	34	14.0	7	-	-	-
Toplam	243	100		53	100	

Katılımcıların NEÜDKİ ile ilgili görüşlerine genel olarak bakıldığında, Grup A da yer alan 14 öğrenci katılımcının toplam 243 ifade kullandığı, Grup B de yer alan yedi katılımcının ise görüşlerini toplam 53 ifade ile dile getirdiği görülmektedir. Tüm katılımcılar tarafından görüş bildirilen temalar açısından bakıldığında on dört öğrenci katılımcının hepsinin HUI teması ile ilgili ifadeler kullandığı, görüş bildirmedikleri herhangi bir tema olmadığı tespit edilmiştir. Buna karşılık, yedi öğretim elemanı katılımcının tümünün birden görüş bildirdiği tema bulunmazken, G teması hakkında görüş bildiren öğretim elemanına rastlanılmamıştır.

Cümle yapıları bağlamında, Grup A katılımcılarının birleşik cümle yapılarını tercih ederek daha uzun cümleler kurdukları, Grup B katılımcılarının basit cümle yapısında kısa cümleler ile görüşlerini ifade ettikleri görülmektedir. Örneğin her iki grubunda yoğunluk bakımından ikinci sırada yer verdiği HUI teması ile ilgili olarak Grup A da yer alan Ö9 kodlu katılımcı şunları söylemiştir: “*Bu uygulama bize Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi dersinin sadece okulda işlediğimiz bir ders olmadığını, aynı zamanda ileride düşünebileceğimiz bu mesleğin içinde olmamızı sağladı. Bu deneyim; kimisine tam bana göre bir meslekmiş, kimisine göre benlik bir meslek değilmiş dedirtti. Kısacası bunun tecrübesini yaşamak, bizim bölümdeki öğrencilerin mezun olduklarında neler yapmak istedikleri konusunda bir fikir sahibi olmasını sağladı.*”. Aynı tema ile ilgili olarak Grup B

de yer alan ÖE6 kodlu katılımcı ise “*Bu uygulama öğrencilerin ileride bu alanda işe girmelerine katkı sağlayabilir. Çünkü burada mesleği tanıdılar.*” şeklinde görüşünü dile getirmiştir. Buna göre öğrenci katılımcıların öğretim elemanı katılımcılara oranla uygulama hakkında daha fazla bilgiye ve/veya ilgiye sahip oldukları düşünülebilir.

Araştırmanın dikkat çeken bir diğer bulgusu her iki grubun HUI temasındaki görüşlerinin ikinci sırada yoğunlaşmasıdır. Grup A katılımcılarının HUI temasında yoğunlaşma oranı %23.9, Grup B katılımcılarının HUI temasında yoğunlaşma oranı ise %28.3 olarak bulunmuştur. On dört öğrenci katılımcıların tümünün bu tema ile ilgili olarak görüş bildirdiği görülmüştür. Bu bulgu mezuniyet sonrasında istihdam edilme olasılığının ve/veya YDTÖ alanında yetişmiş öğretim elemanı ihtiyacının gerek öğretim elemanı aday katılımcılar gerekse fiilen görevi icra eden öğretim elemanları tarafından önemsendiğini akla getirebilir.

Benzer şekilde hem öğrenci hem de öğretim elemanı katılımcıların İK temasına ilişkin görüşlerinin üçüncü sırada yoğunlaştığı tespit edilmiştir. Bu tema ile ilgili olarak Grup A katılımcıları %17.7, Grup B katılımcıları %26.4 oranında görüş bildirmişlerdir. Buna göre hem öğrenci hem de öğretim elemanı katılımcıların bu uygulamayı sadece bir öğrenme etkinliği olarak değil, aynı zamanda kültürlerarası bir iletişim ve etkileşim aracı olarak gördükleri düşünülebilir.

Araştırmanın bir diğer bulgusu EÖ teması ile ilgili olarak öğretim elemanı katılımcıların birinci sırada %30.2’lik bir yoğunlukta görüş bildirdiğini, öğrenci katılımcıların bu tema hakkında görüşlerinin ise %14.8 oranında olduğunu göstermektedir. Öğretim elemanı katılımcıların eleştirilerinin genellikle uygulamanın planlanması ve uygulanması ile ilgili olduğu, önerilerinin de katılımda gönüllülük ilkesinde yoğunlaştığı dikkate alındığında, mesleki tecrübeleri iki ile yedi yıl arasında değişen bu katılımcıların uygulamanın paydaşı olarak daha çok söz sahibi olmak istedikleri yönünde çıkarım yapılabilir.

Araştırmanın son bulgusu G teması ile ilgilidir. Bu tema hakkında öğrenci katılımcılar %14.0 oranında görüş bildirirken, öğretim elemanı katılımcılar doğrudan gözlem teması içerikli ifadeler kullanmamışlardır. Gözlem kelimesi sadece bir kere ÖE1 kodlu katılımcının “*tecrübe kazanmalarını sağlayacak gözlem, uygulama ve dil öğrenen öğrenciyle direkt temas imkânı bulmaları*” ifadesinde görülmüştür. Öğrenci katılımcılar açısından bakıldığında, G temasının diğer temalardan daha az dile getirildiği görülmektedir. Buna göre, her iki gruptaki katılımcıların uygulama etkinliğini bir gözlem aracı olmaktan çok kuramsal bilginin etkin kullanımı ya da gerçek hayattaki yeri bağlamında ele aldıkları düşünülebilir.

Sonuç ve Tartışma

Üniversitelerin uluslararasılaşması için temel gerekliliklerinden biri olan öğrenim dili açısından ele alındığında, YDTÖ ayrı bir önem taşımaktadır. Özellikle son yıllarda YDTÖ üzerine yapılan araştırmalarda dikkate değer bir artış görülmektedir. Kuramsal olarak NEÜ Dilbilimi Bölümünün müfredatında yer alan Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi I ve II dersleri kapsamında gerçekleştirilen ve öğrencilerin YDTÖ uygulama

sürecine gözlemci ve yardımcı olarak katılımını hedefleyen bir etkinliğe dayalı bu araştırmanın bulguları başlıca iki nokta üzerinden tartışılabilir.

Öğrenci katılımcılar sınıf içi ve sınıf dışı etkinlikler yoluyla gerek gözlemci gerekse bir anlamda öğretim yardımcısı denilebilecek bir konumda YDTÖ uygulama etkinliğinde yer almaktan faydalandıklarını ifade etmişlerdir. Öğrencilerin öğrenme sürecinde etkin bir şekilde yer almak hususunda olumlu yönde görüş bildirmesi öğretmenlik alanında mesleki bilginin ancak öğretmenliğe etkin bir şekilde katılma yoluyla edinileceğini ileri süren araştırmalar tarafından desteklenmektedir (Shulman, 1987; Eisner, 2002; Smith and Lev-Ari, 2005; Sarıtaş, 2007; Toprakçı, 2003). Eğitim Fakültelerinin öğretmen yetiştirme programlarında yer alan okul deneyimi Millî Eğitim Bakanlığı (MEB, 1998: 1360) tarafından şöyle tanımlanmıştır:

Öğretmen adaylarına, okul örgütü ve yönetimi ile okullardaki günlük yaşamı tanıma, eğitim ortamlarını inceleme, ders dışı etkinliklere katılma, deneyimli öğretmenleri görev başında gözleme, öğrencilerle bireysel ve küçük gruplar halinde çalışma ve kısa süreli öğretmenlik deneyimleri kazanma olanağı veren, onların öğretmenlik mesleğini doğru algılayıp benimsemelerini sağlayan fakülte öğretim programında yer alan dersler.

Bu araştırmaya konu olan uygulama her ne kadar sadece bir ders etkinliği olarak planlanmış olsa da öğrencilerin ifadelerine dayalı elde edilen bulgular Eğitim Fakültelerinin öğretmen yetiştirme programlarında yer alan okul deneyimi dersinin amaçları ile örtüşmektedir. Buna göre Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi derslerinde öğrenilen kuramsal bilgilerin uygulama ile desteklenmesinin olumlu sonuçlara yol açabileceği düşünülebilir. Ayrıca, Yükseköğretimde kalitenin artırılması için öğrencilerin gerçek hayat problemlerini yerinde deneyimleyebilecekleri ortamlara dâhil edilerek iş yeri temelli öğrenme fırsatı sunan eğitim programlarının önemi Avrupa Komisyonu tarafından hazırlanan raporda da vurgulanmaktadır (European Commission, 2017). Bu nedenle elde edilen bulguların yükseköğretim programları ile ilgili öneriler ile örtüştüğü söylenebilir.

Araştırmada hem öğretim elemanları hem de öğrenci katılımcıların ikinci tema olarak görüş bildirdiği HUI teması genellikle öğretmenlik alanında istihdam edilme ile ilgili ifadelerden oluşmaktadır. Bireylerin meslek edinmesi, yeteneklerine uygun bir işte çalışması, sosyal bir statü kazanması hem ekonomik bağımsızlığını elde etmesi hem de ruh sağlığını koruması açısından önem taşımaktadır (Gill, 1999; Gündoğan, 1999; Yüksel, 2003). Çeşitli araştırma sonuçlarına dayanarak Türkiye’de pek çok öğretmen adayının göreve atanmadığı gerçeğinden hareketle, öğretmen yetiştirme ve istihdamında önemli sorunların olduğuna dikkat çeken Şahin (2011) öğretmen adaylarının çoğunun gelecekleri hakkında olumsuz düşünceler taşıdığını ortaya koymuştur. Benzer bir çalışmada ise göreve atanamama sorununun bazı öğretmen adaylarında gelecek kaygısına dayalı umutsuzluk, olumsuz algı ve beklenti, hatta depresyon gibi hastalıklara yol açma olasılığı dikkate değer bulunmaktadır (Ceyhan, 2004). Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK, 2019) verilerine göre çalışmanın yapıldığı yıl Türkiye’deki 15-24 yaş arası genç işsizlik oranının %20 olması katılımcı öğrencilerin istihdam edilme ile ilgili kaygılarında etkili olmuş olabilir. Eğitim fakültesi mezunlarının bile göreve atanamama, mesleğini yapamama, işsiz kalma gibi korkular yaşadığı bir ortamda Sosyal ve Beşerî Bilimler Fakültesi Dilbilim bölümü öğrencilerinin istihdam ile ilgili beklentileri ve araştırmada yer alan uygulama etkinliğini

bir meslek edinme umudu olarak görmeleri insan kaynakları bağlamında konunun ele alınması gerektiğini düşündürmektedir.

Katılımcıların İK teması ile ilgili olarak dile getirdiği görüşler her iki grup için de üçüncü sırada yoğunluktadır. Elde edilen bulgular bu araştırmaya konu olan uygulamanın hem öğrenme-öğretim hem de sosyal ve kültürel etkileşim bağlamında özellikle katılımcı öğrenciler tarafından olumlu olarak görüldüğünü ortaya koymaktadır. Yabancı dil öğrenme alanında önemli bir yeri olan sosyo-kültürel etkileşim kuramına göre öğrenciler sosyal bir ortam içinde karşılıklı iletişim kurma yoluyla kolaydan zora doğru ilerleyen bir dil öğrenme süreci yaşarlar (Ellis, 2003: 177). Öğrenmenin sosyal etkileşim içinde meydana gelen bilişsel bir gelişim olduğunu ileri süren Sosyal Gelişim Kuramına dayalı bu paradigmaya göre öğrenilmek istenen dil hem amaç hem de araç olarak işlev görmektedir (Lantolf, 2000). İnsanların anadillerini konuşurken kullandıkları iletişim stratejilerini yabancı bir dili öğrenirken de kullanması, kalıplara dayalı bilgi biriktirmektense, bilinenleri deneme yanılma yoluyla zihinsel bir süreç içinde uygulamaya koyması iletişimci yaklaşım olarak önerilmektedir (Demirel, 2011: 50). Katılımcı öğrencilerin ifadeleri bu bağlamda alan yazında yer alan çalışmalar ile koşutluk içindedir. Uluslararası öğrencilerin Türkçe öğrenme süreçlerinde yaşatları sayılabilecek öğretmen adayları ile Türkçe konuşma pratiği yapmaları sadece hedef dili öğrenmelerine değil aynı zamanda hedef kültür ile tanışmalarına da katkıda bulunacak gibi görünmektedir. Her iki taraf açısından iletişim kurma ve kaynaşma aracı olarak bu ve buna benzer etkinlikler yoluyla öğrencilerin bir araya getirilmesinin faydalı olacağı söylenebilir.

Katılımcı öğretim elemanlarının ve öğrencilerin uyulamaya yönelik eleştirilerinin genellikle uygulama etkinliğinin planlanması ve yürütülmesinde yaşanan aksaklıklar ile bazı katılımcı öğrencilerin isteksizliği üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Uygulamaya kendilerini zorunlu hissettikleri için katılan öğrenciler ile ilgili yapılan tespitler uygulamanın yürütülmesinde güdülenme temelli sorunlar yaşanmış olabileceğini düşündürmektedir. Öğrenmeyi etkileyen etmenler arasında yer alan güdülenme öğrenilen şeyin öğrenciye anlamlı gelmesi, öğretenden süreç veya sonuca ilişkin geribildirim alması yoluyla artabilmektedir (Sahranç, 2010). Bazı öğrencilerin uygulamaya gönüllü olarak katılmaması ve bu duygularının diğer öğrenciler tarafından gözlenebilir olmasının nedeni olarak öğretmenlik mesleğine ilgi duymuyor olmaları düşünülebilir. Ayrıca öğretim elemanlarının katı, isteksiz veya gelenekçi olması gibi sebeplerin bir eğitim programının uygulanmasında sorunlara yol açabileceği alan yazında yer almaktadır (Nicholls ve Nicholls, 1974: 18). Öğretim elemanları ile öğrenciler arasında iletişim sorunları olduğunu düşündüren ifadeler açısından ele alındığında, çeşitli çalışmalarda benzer sonuçlara ulaşıldığı görülmektedir (Demircan, 2007; Kılınç & Altuk, 2010). Öte yandan, öğretim elemanları tarafından dile getirilen koordinasyon eksikliği ve kendilerine yeterince bilgilendirme yapılmaması gibi hususlar da alan yazında yer alan benzer araştırmalarla koşutluk içindedir (Arseven & Orhan, 2018; Kudu, Özdek & Bindak, 2005; Seçer, Çeliköz & Kayılı, 2010;). Elde edilen bulgular araştırmaya konu olan uygulamanın Dilbilimi bölümü tarafından planlanması nedeniyle etkinliğin gerekliliği ve ayrıntıları hakkında tüm paydaşları içine alan toplantıların yapılmasında aksaklıklar yaşanmış olabileceğini akla getirmektedir.

Bu eleştirilerin yanı sıra öğrenci katılımcılar tarafından dile getirilen “...sürecin staj programı haline gelmesi...”, “biraz daha fazla hocadan ders anlatımı görmek...” ve “daha fazla ders anlatımı yapmak...” gibi öneriler uygulamanın değerlendirilmesi ve geliştirilmesinde katkıda bulunabilir. Benzer bir çalışmada öğrenci katılımcıların neredeyse aynı cümleler ile farklı öğretmenlerden farklı yöntem ve teknikleri görmek istedikleri, staj süresinin uzatılarak yıllara dağıtılması yönünde ifadeler kullanmış oldukları görülmektedir (Arseven & Orhan, 2018: 478; Aslan & Sağlam, 2018: 150). Katılımcı öğrencilerin bu etkinliğin çeşitlendirilmesi, zenginleştirilmesi ve sürdürülmesi yönünde ileri sürdüğü görüşler kapsamlı programlar yoluyla gerçekleştirilecek uygulamaların alana katkı sağlayabileceğini düşündürmektedir.

En az yoğunlukta dile getirilen G teması ile ilgili olarak elde edilen bulgular öğrenme sürecinin çeşitli bileşenlerini gözlemleyen öğrencilerin kendilerini meslek olarak öğretmenlik ile özdeşleştirdiklerini düşündürmektedir. Sosyal-bilişsel öğrenme kuramına göre birey gözlem yoluyla yeni bilişsel, psiko-motor beceriler, değerler, inançlar kazanabilir ve öz yeterlilik ve öz düzenleme davranışları geliştirebilir (Değer, 2010: 476). Yine aynı kuram içsel pekiştirme yoluyla bireyin kendine değer vermesi ve yeterliliğinden keyif almasında gözlem ile başlayan çeşitli süreçlerin etkisini açıklar. Alan yazında yer alan çeşitli çalışmalar da öğretmenlik uygulaması sürecinde gözlemin önemini ortaya koymuştur (Aslan & Sağlam, 2018: 158; Oğuz & Avcı, 2014: 42; Yapıcı & Yapıcı, 2005: 55). Öğrencilerin gözlem ile ilgili görüşlerini bildirirken kendilerine yönelik yaptıkları tespitler bu bağlamda alan yazın ile koşutluk içindedir.

YDTÖ alanında yapılan bir uygulamaya dayalı olarak gerçekleştirilen bu çalışma katılımcıların görüşleri ile sınırlıdır. Ancak, elde edilen veriler lisans programlarında yer alan YDTÖ temelli derslerde edinilen kuramsal bilgilerin dil öğretim merkezi veya benzeri ortamlarda uygulama temelli çeşitli etkinliklerle desteklenmesinin alana önemli katkılar sağlayabileceği yönünde bir kanı oluşturmuştur. Ayrıca, araştırmanın bulgularına dayanarak, bu alanda çeşitli eğitim programlarının hazırlanması, denenmesi ve elde edilen veriler ışığında yapılan değerlendirmeler sonucunda kapsamlı, sürdürülebilir eğitim programlarının geliştirilmesi önerilebilir. Öte yandan, denenmesi düşünülen programlardan faydalı bilgiler edinebilmek için program hakkında öğretim elemanı ve öğrencilerin ön koşul bilgi ve becerilere sahip olmalarını sağlamak önemli görünmektedir. Programın uygulandığı ortamın fiziki olarak uygun hale getirilmesinin yanı sıra paydaşların gönüllü ve istekli olarak uygulamada yer almalarının sürece daha olumlu katkılar yapacağı düşünülmektedir. Aynı üniversite içinde iş birliği ve eşgüdümeye dayalı olarak gerçekleştirilen bu çalışmanın çıkarımlarından biri olarak üniversitelerde kurum kültürünün oluşturulması ve güçlendirilmesi için ortak veya benzer amaçlar ile faaliyet gösteren birimlerin bir araya gelerek çalışmalar yapmasının yaygınlaştırılması önerilebilir.

Son yıllarda Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesine yönelik ilginin artmış olması sevindirici bir gelişme olsa da alana özel kapsamlı eğitim programlarının geliştirilmesi için alanın uzmanlarının yer aldığı program geliştirme ekiplerinin oluşturulması önemli görünmektedir. Alanyazındaki çalışmalar durum ve ihtiyaç analizi yapmak için önemli veriler sunma imkânı vermekle birlikte, hedef ve kazanımların ayrıntılı tanımı, mevcut içeriklerin gözden geçirilmesi, yenilerinin geliştirilmesi, öğrenme-öğretme

süreçlerinin zenginleştirilmesi, programın değerlendirilmesi ve sürekliliğinin sağlanabilmesi için daha kapsamlı ve çeşitli çalışmalar yapılması gerekli görünmektedir.

Kaynakça

- Alyılmaz, S. (2018). Türkçe öğretiminde hedef kitlenin/ “öğrenen” in önemi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Dergisi*, 7(4), 2452-2463.
- Arseven, İ. ve Orhan, A. T. (2018). Okul deneyimi ders öğretim programının öğretmen adaylarının görüşlerine göre değerlendirilmesi ve alternatif program önerisi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 47, 461-490.
- Aslan, M. ve Sağlam, M. (2018). Öğretmenlik uygulaması dersinin öğretmen adaylarının görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33(1), 144-162.
- Bakır, S. (2014). Türkiye’deki yabancılara Türkçe öğretim merkezleri ve Atatürk Üniversitesi Dil Eğitimi Uygulama ve Araştırma Merkezi. *A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi (TAED)*, 5, 435-456.
- Bassey, M. (1999). *Case study research in educational settings*. Buckingham: Open University Press.
- Biçer, N., Çoban, İ. ve Bakır, S. (2014). Türkçe öğrenen yabancı öğrencilerin karşılaştığı sorunlar: Atatürk Üniversitesi örneği. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(29), 125-135.
- Biggs, J. & Tang, C. (2011). *Teaching for quality learning at university*. Berkshire: Open University Press.
- Boylu, E. ve Başar, U. (2016). Türkçe öğretim merkezlerinin güncel durumu ve standartlaştırılması üzerine. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(24), 309-324.
- Candaş Karababa, Z. C. (2009). Yabancı dil olarak Türkçenin öğretimi ve karşılaşılan sorunlar. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 42(2), 265-277.
- Ceyhan, A. A. (2004). Ortaöğretim alan öğretmenliği tezsiz yüksek lisans programına devam eden öğretmen adaylarının umutsuzluk düzeylerinin incelenmesi. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 1, 91-101.
- Cohen, L., Manion, L. & Morrison, K. (2018). *Research methods in education (8th ed.)*. London and New York: Routledge.
- Çiftçi, Ö. ve Demirci, R. (2018). Türkçenin yabancı dil olarak öğretimiyle ilgili bir kaynakça denemesi. *Turkish Studies Language/Literature*, 13(28), 265-339.
- Değer, M. (2010). Sosyal öğrenme kuramı. İbrahim Yıldırım (Ed.) içinde, *Eğitim Psikolojisi* (ss. 469-484). Ankara: Anı.
- Demircan, C. (2007). Okul deneyimi II dersine ilişkin öğrenci görüşlerinin incelenmesi (Mersin Üniversitesi örneği). *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(2), 119-132.
- Demirel, Ö. (2011). *Yabancı dil öğretimi* (6. baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Derman, S. (2010). Yabancı uyruklu öğrencilerin Türkiye Türkçesi öğreniminde karşılaştıkları sorunlar. *Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 29, 227-247.
- Doğan, A. (1989). Yabancıların Türkçeyi öğrenirken karşılaştıkları güçlükler ve yaptıkları bazı hatalar. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 6 (1-2), 259-261.
- Ellis, R. (2003). *Task-based language learning and teaching*. Oxford: Oxford University Press.
- Eisner, E. W. (2002) From episteme to phronesis to artistry in the study and improvement of teaching. *Teaching & Teacher Education*, 18, 375-385.

- Er, O., Biçer, N. ve Bozkırlı, K. Ç. (2012). Yabancılara Türkçe öğretiminde karşılaşılan sorunların ilgili alan yazını ışığında değerlendirilmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 1(2), 51-69.
- Erdem, İ. (2009). Yabancılara Türkçe öğretimi ile ilgili bir kaynakça denemesi. *Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 4(3), 888-937.
- European Commission. (2017). *Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the regions on a renewed EU agenda for higher education*. 14 Aralık 2019 tarihinde <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52017DC0247&from=EN>> adresinden erişildi.
- Gill, F. (1999). The meaning of work: Lessons from sociology, psychology and political theory. *Journal of Socio-Economics*, 28(6), 725-743.
- Göçer, A. ve Moğul, S. (2011). Türkçenin yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ile ilgili çalışmalara genel bir bakış. *Turkish Studies-International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 6 (3), 797-810.
- Gündoğan, N. (1999). Genç işsizliği ve Avrupa Birliği'ne üye ülkelerde uygulanan genç istihdam politikaları. *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 54, 63-79.
- Gürbüz, R. ve Güleç, İ. (2016). Türkiye'de eğitim gören yabancı öğrencilerin Türkçeye ilişkin görüşleri: Sakarya Üniversitesi örneği. *Sakarya University Journal of Education*, 6(2), 141-153.
- Hesapçıoğlu, M. (2008). *Öğretim ilke ve yöntemleri eğitim programları ve öğretim (6. Baskı)*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kahriman, R., Dağtaş, A., Çapoğlu, E. ve Ateşal, Z. (2013). Yabancılara Türkçe öğretimi kaynakçası. *Türk Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 80-132.
- Kılınç, A. ve Altuk, Y. G. (2010). Sınıf öğretmeni adaylarının okul deneyimi derslerine ilişkin tutumları. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(19), 41-70.
- Kudu, M., Özbek, R. ve Bindak, R. (2006). Okul Deneyimi-I uygulamasına ilişkin öğrenci algıları (Dicle Üniversitesi örneği). *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(15), 99-109.
- Lantolf, J. (2000). Second language learning as a mediated process. *Language Teaching*, 33(2), 79-96.
- Martin, E. (1999). *Changing academic work developing the learning university*. Berkshire: Open University Press.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (1998, Ekim). Öğretmen adaylarının Millî Eğitim Bakanlığına bağlı eğitim öğretim kurumlarında yapacakları öğretmenlik uygulamasına ilişkin yönerge. *Millî Eğitim Bakanlığı Tebliğler Dergisi*, 2493, 1360-1366.
- Nicholls, A. & Nicholls, S.H. (1972). *Developing curriculum a practical guide*. London: George Allen and Unwin Ltd.
- Oğuz, S. ve Avcı, E. (2014). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının okul deneyimi dersine yönelik görüşleri. *Cumhuriyet International Journal of Education-CIJE*, 3(3), 40-53.
- Sahranç, Ü. (2010). Öğrenmeyi etkileyen etmenler. İbrahim Yıldırım (Ed.) içinde, *Eğitim Psikolojisi* (ss. 351-374). Ankara: Anı.
- Sarıtaş, M. (2007). Okul deneyimi-I uygulamasının aday öğretmenlere sağladığı yararlar konusundaki görüşlerin değerlendirilmesi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(1), 121-143.

- Seçer, Z., Çeliköz, N. ve Kayılı, G. (2010). Okul öncesi öğretmenliği okul uygulamalarında yaşanan sorunlar ve çözüm önerileri. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(1), 128-152.
- Seymen, H. ve Tok, M. (2015). İleri düzey yabancı uyruklu öğrencilerin zorlandıkları kültürel dil unsurlarının tespiti ve sınıflandırılması. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 4(3), 1188-1212.
- Shulman, L. S. (1987) Knowledge as teaching: foundations of the new reform, *Harvard Educational Review*, 57, 1-22.
- Smith, K. & Lev-Ari, L. (2005) The place of the practicum in pre-service teacher education: the voice of the students. *Asia-Pacific Journal of Teacher Education*, 33(3), 289-302.
- Şahin, İ. (2011). Öğretmen adaylarının öğretmen istihdamı ve mesleki geleceklerine ilişkin görüşleri *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Educational Sciences: Theory & Practice*, 11(3), 1167-1184.
- Taşdemir, M. (2007). *Öğretim ilke ve yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Toprakçı, E. (2003). Okul deneyimi II dersinin teori ve pratiği. *Eğitim Araştırmaları*. 7, 146-151.
- Türkiye İstatistik Kurumu (2019). 17 Ocak 2020 tarihinde <<https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=72&locale=tr>> adresinden erişildi.
- Yapıcı, Ş. ve Yapıcı, M. (2014). Öğretmen adaylarının okul deneyimi I dersine ilişkin görüşleri. *İlköğretim-Online*, 3(2), 54-59.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*, (9. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yükseköğretim Kurulu (2019a). *Türkiye Yükseköğretim Sistemi-2019, e-kitap*. 17 Ocak 2020 <<https://www.yok.gov.tr/Documents/Yayinlar/Yayinlarimiz/2019/turkiye-yuksekogretim-sistemi-2019/index.html> l> adresinden erişildi.
- Yükseköğretim Kurulu Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi. (2019b). 17 Ocak 2020 tarihinde <<https://istatistik.yok.gov.tr/>> adresinden erişildi.
- Yükseköğretim Kurulu Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi. (2019c). 17 Ocak 2020 tarihinde <<https://tez.yok.gov.tr/>> adresinden erişildi.
- Yüksel, İ. (2003). İşsizliğin psiko-sosyal sonuçlarının incelenmesi (Ankara örneği). *Cumhuriyet Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 4 (2), 21-38.